

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/4 2022 s. 1584-1612, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ ÖLÇME DEĞERLENDİRME AÇISINDAN İNCELENMESİ VE KONUYA DAİR ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ

Ömür DİNCEL*

Suat UNGAN**

Geliş Tarihi: Ağustos, 2022

Kabul Tarihi: Aralık, 2022

Öz

Araştırmada, yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının ölçme değerlendirme açısından çeşitli ölçütlere göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin elde edilmesinde nitel araştırma desenlerinden doküman analizi ve fenomenolojiden, nicel verilerin elde edilmesinde ise tarama modelinden yararlanılmıştır. Dolayısıyla araştırmada nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasına fırsat tanıyan “çoklu (karma) metot” kullanılmıştır. Bu çalışmada araştırmaya konu olan çalışma nesnesini yabancılara Türkçe öğretim kitapları, çalışma grubunu ise yabancılara Türkçe öğretim elemanları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, Türkçe öğretim setlerinde ölçme değerlendirme bağlamında alıştırma sayıları, alıştırma türleri ve kullanım sıklıkları ile bunların dil becerilerine dağılımı gibi konularda farklılıklar olduğu; öğretmenlerin ölçme değerlendirme konusunda kendilerini yeterli görmedikleri, bazı dil becerilerine yönelik soru hazırlama ve ölçme değerlendirme sürecinde de sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yabancılara Türkçe Öğretimi, Ders Kitabı, Alıştırma Kitabı, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretici Görüşleri.

TEACHING TURKISH LANGUAGE TO FOREIGNERS TEXTBOOKS IN TERMS OF ASSESSMENT AND EVALUATION

Abstract

In research, it was aimed to evaluate the textbooks of teaching Turkish to foreigners according to various criteria in terms of assessment and evaluation. In obtaining qualitative data of the research, documents analysis and phenomenology, which are among the qualitative research designs, were used, and the scanning model was used in obtaining the quantitative data. Therefore, the “multiple (mixed) method” was used in the research, which allows the use of qualitative and quantitative methods together. Gazi, Yedi İklim, Istanbul and Izmir Turkish teaching sets are the first sample of the research; surveyed 75 and 8 lecturers interviewed constitute the second sample of the study. As a result of

* Dr.; Özel Sektör, dincel_55@hotmail.com

** Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ummagan@gmail.com

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Trabzon Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, 13.07.2021 tarih ve E-81614018-000-663 sayılı karar.

the research, there are deficiencies in Turkish teaching sets in the context of assessment and evaluation, such as the number of exercises, types of exercises and their frequency of use and their distribution to language skills; It has been determined that field experts do not find themselves competent in assessment and evaluation, and they have difficulties in preparing questions for some language skills and in the process of assessment and evaluation.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, textbook, exercise book, assessment and evaluation, tutorial opinions.

Giriş

Türkiye'nin gerek sosyokültürel gerekse ekonomik ve siyasal açıdan yükselen grafiği ve diğer toplumlarca her açıdan tercih edilen bir coğrafya olması, Türk kültürünü ve Türk dilini yabancılar açısından son derece önemli bir konuma getirmiştir. Günümüzde çeşitli ülkelerden insanlar; eğitim almak, ticaret yapmak ya da turistik gezi amacıyla ülkemize gelmekte ve Türkçeyi öğrenmektedir. Türkçe öğrenenlerin sayısında yaşanan artışa paralel olarak da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi önem kazanmakta ve bu yönde çalışmalar yürütülmektedir. Bu nedenle son dönemlerde Türkçe ve Türk kültürünün tanıtımı ve öğretimi daha fazla önemsenmiş ve bu yönde çalışmalar gerek yurt içinde gerekse yurt dışında hız kazanmıştır. Türkçeyi çeşitli amaçlarla öğrenmek isteyenlerdeki artışa paralel olarak her geçen yıl yeni Türkçe öğretim merkezleri kurulmaktadır. Bu tür çalışmalar yurt içinde başta üniversiteler olmak üzere özel teşebbüslerin açtığı kurslarda görülmektedir. Yurt dışında ise Yunus Emre Enstitüsü bu işe önderlik etmektedir. Ayrıca 2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı'nı da zikretmekte yarar vardır. Kurum, yurtdışında Türkiye Cumhuriyeti adına okullar açmakta, Türk dilini ve kültürünü öğretme gayesi taşımaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik faaliyetlerin Türkçe öğretim merkezlerince oldukça önemsenmeye başladığı günümüzde, buna bağlı olarak ders materyallerindeki çeşitlilik göze çarpmaktadır. Zira yabancı dil öğretiminde istenilen verimin alınabilmesi, uygun yöntem ve tekniklerin kullanıldığı ve görsellerle zenginleştirilmiş ders materyallerinin varlığına bağlıdır. Eğitim öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin en sık başvurduğu materyallerin başında ders kitapları gelmektedir. "Ders kitapları eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biri, hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir" (Halis, 2002, s. 51). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de ana materyal olarak kullanılan ders kitapları, öğretim süreci boyunca gerek öğretmenler gerekse öğrenciler tarafından en fazla başvuru kaynağı olduğu için büyük bir öneme sahiptir. "Öğretmen ve öğrencinin en sık başvurduğu kaynak olan ders kitapları bu yüzden hatalardan arındırılmış olmalı ve hedef kitleye dilin en güzel örneklerini sunmalıdır" (Demir, 2015, s. 43). Çünkü nicelik bakımından en fazla yararlanılan ders kitaplarının nitelik bakımından da istenilen seviyede olması büyük önem taşımaktadır. Öğrenme-öğretme sürecinin verimli bir şekilde geçirilmesinde önemli bir materyal olan ders kitaplarını nitelik bakımından seçkin kılan öğeler arasında ölçme değerlendirme büyük bir paya sahiptir. "Ölçme değerlendirmeyi sürecin her aşamasında dinamik tutan, yapılan değerlendirme sonuçlarından hareketle sürece yön veren bir değerlendirme anlayışı ders kitabının değerini artırır" (Göçer, 2007, s. 30).

Bu çalışmada, Türkçe öğretim merkezlerince kullanılan farklı öğretim setleri, eğitim öğretimin en önemli dinamiklerinden biri olan ölçme değerlendirme bağlamında çeşitli değişkenler ışığında ele alınmış, öğretim elemanlarının da görüşlerine başvurmak suretiyle incelenmiştir.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

Dil öğretiminin önem kazanmasıyla birlikte ülkemizde de Türk dili ve kültürünün tanıtımı ve öğretimi daha fazla önemsenmiş ve bu yönde çalışmalar artarak hız kazanmıştır (Alyılmaz ve Er, 2016; Alyılmaz ve Er, 2018) Günümüzde çeşitli ülkelerden bireyler eğitim, ticaret, turistik vb. amaçlı ülkemize gelmekte ve Türkçeyi öğrenmektedir. Türkçe öğrenenlerin sayısında yaşanan artışa paralel olarak da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi daha fazla önemsenmekte ve bu yönde çalışmalar yürütülmektedir.

Yabancı dil eğitiminde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de Avrupa dil portfolyosu ölçütleri referans alınmakta ve öğretim faaliyetleri; okuma, yazma, dinleme ve konuşma olmak üzere dört temel dil becerisi ile dil bilgisi üzerine yapılandırılmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde asıl amaç, öğrencilerin dört temel dil becerisini istedik düzeyde öğrenmelerini sağlamaktır. Bunun için öğrencilerin okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin paralel bir şekilde ve öğrencilerin seviyesine uygun olarak kazandırılması amaçlanmalı ve öğretimin tüm bileşenlerini dikkate alan bir ölçme değerlendirme anlayışı benimsenmelidir. Bu doğrultuda, öğrenenlerin bireysel özellikleri dikkate alınmalı, esnek olunmalı, hazırlanacak etkinlikler bilimsel standartlara uygun olarak öğretim sürecinin doğal bir parçası olarak planlanmalı, öğrenen özerkliğine önem verilmeli, ölçme değerlendirmede çeşitleme (süreç ve sonuç değerlendirme) yapılmalı, çok odaklı (öğretmen, öğrenci, akran vb.) değerlendirme anlayışına yer verilmeli ve dilin akademik havada değil de doğal ve içselleştirilmiş etkinliklerle öğretimi ilke edinilmelidir. Öğrencilerin hedeflenen dil yetkinliğine ulaşabilmesi için çok yönlü öğretim uygulamalarının ve nitelikli bir ölçme değerlendirme anlayışının benimsenmesi gerektiği görülmektedir. Nitekim yabancılara Türkçe öğretiminde yapılacak sağlıklı bir ölçme ve değerlendirmenin yararları şu şekilde ifade edilebilir:

- ✓ Ölçme ve değerlendirmeler, hem uygulanan programın etkililiği hakkında fikir verir, hem de sonradan yapılacak programların planlanmasına ışık tutar.
- ✓ Öğretim sürecinde uygulanan yöntem ve tekniklerin etkililiğine yönelik fikir verir.
- ✓ Öğretim sürecinde kullanan materyaller ve ders işlenen ortamlar hakkında dönüt alınmasını sağlar.
- ✓ Öğretmenlere; ders işleme metotları, doğru yöntem ve teknik kullanma durumları ve zamanı iyi kullanma becerileri gibi konularda özeleştirme yapma fırsatı sunar.
- ✓ Öğretimi kısıtlayan ya da öğrenmeye engel teşkil eden durumların tespit edilip ortadan kaldırılmasına yardımcı olur.
- ✓ Öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşma düzeyleri hakkında fikir verir.
- ✓ Öğrencilerin öğrenmelerine engel durumları görmelerine ve öğrenmede sorumluluk almalarına yardımcı olur.
- ✓ Öğrencilerin gerektiğinde özeleştirme yapmalarını sağlar.
- ✓ Dil öğreniminde belirlenen hedeflere ulaşılmasını engelleyen unsurların tespitinde yardımcı olur.
- ✓ Öğrencilerin gerçek manada dil düzeylerini yansıtan dil sertifikaları almalarını sağlar.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uygulanan nitelikli ölçme değerlendirme, eğitimin birçok değişkenini doğrudan etkilemektedir. Öğrencilerin öğrenmelerine yönelik belirlenen amaç ve kazanımlara ulaşip ulaşmadığını ya da ne derece ulaşıldığını ölçmek ve değerlendirmek en az öğretimin kendisi kadar önem arz etmektedir” (Atalay, 2018, s. 537). Bu

nedenle öğrencilere uygulanan sınavların hedef davranışları ölçecek şekilde planlanması, hazırlanması ve uygulanması son derece önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarını ölçme değerlendirme açısından çeşitli ölçütlere göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır;

1. Türkçe öğretim setlerinde yer alan alıştırmaların temel dil becerilerine dağılımı ne düzeydedir?
2. Türkçe öğretim setlerinde etkinlik içi ve tema sonu ölçme değerlendirme bölümlerine yer verilmiş midir?
3. Türkçe öğretim setlerinde cevap anahtarlarına yer verilmiş midir?
4. Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki ölçme değerlendirmeye yönelik öğretici görüş ve önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada; yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının ölçme değerlendirme bakımından çeşitli ölçütler ışığında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda; Araştırmanın nitel verilerinin elde edilmesinde nitel araştırma desenlerinden doküman analizi ve fenomenolojiden, nicel verilerin elde edilmesinde ise tarama modelinden yararlanılmıştır. Dolayısıyla araştırmada nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasına fırsat tanıyan “çoklu (karma) metot” kullanılmıştır. Çoklu (karma) metot, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nitel ve nicel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirmesi olarak tanımlanır (Creswell, 2003). Birbirinden farklı yönleri bulunmasının yanında birbirini destekleyici ve tamamlayıcı yönleri de bulunan nitel ve nicel paradigmlar, araştırmanın güvenilirliğini artıracak ve konuya dair derinlemesine araştırma olanağı sunacağından bu araştırmada birlikte kullanılarak “çoklu (karma) metot” uygulanmıştır.

İncelenen Dokümanlar

Araştırmada incelenecek dokümanlar belirlenirken Türkçe öğretim merkezlerinde en fazla tercih edilen ve en fazla öğrencinin başvurduğu kaynaklar arasından seçilmesine özellikle dikkat edilmiştir. Aşağıda incelenen dokümanlar tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmada İncelenen Kitaplara Yönelik Dağılım

Yabancılara Türkçe Öğretimi Setleri	
Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti	5 ders kitabı + 5 çalışma kitabı
Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti	6 ders + 6 çalışma kitabı
İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti	5 ders kitabı + 4 çalışma kitabı
İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti	5 ders kitabı + 3 çalışma kitabı

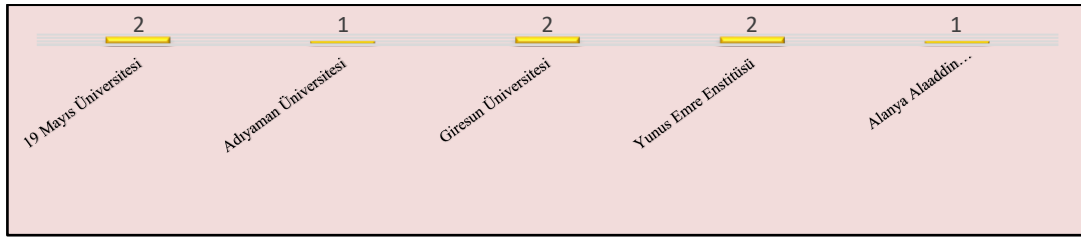
Örnekleme İlişkin Bilgiler

Araştırmanın örneklemini Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yurt içi ve yurt dışında görev almış alan öğretmenleri oluşturmaktadır. Ancak tüm alan öğretmenlerine ulaşmanın oldukça maliyetli olması ve zaman açısından da mümkün olmaması nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Alan öğretmenlerine yönelik örneklem seçilirken öğretmenlerin görev aldıkları Türkçe

öğretim merkezlerinin çeşitliliğinin fazla olmasına gayret edilmiştir. Bu bağlamda 75 alan öğreticisine anket uygulanmıştır. Ayrıca her öğretim setini kullanan iki alan öğreticisi ile de görüşme (mülakat) yapılmıştır. Burada mülakat yapılan alan öğreticilerinin ankete katılmayan kişilerden seçilmesine özellikle dikkat edilmiştir. Aşağıda ankete ve görüşmeye katılan alan öğreticilerinin çalıştıkları kurumlara göre dağılımları verilmiştir.

Grafik 1: Ankete katılan öğretim elemanlarının çalıştıkları kurumlara göre dağılımı

Grafik 2: Görüşme yapılan öğretim elemanlarının çalıştıkları kurumlara göre dağılımı

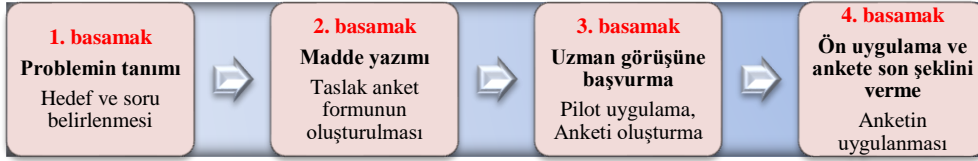
Verilerin Toplanması

Araştırmada nicel ve nitel verilerin birlikte kullanılmasına imkân tanıyan çoklu (karma) metod kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın doğası gereği araştırmaya ait nicel veriler “Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Öğretici Görüşleri Anketi”, nitel veriler ise “Öğretici Görüşme (Mülakat) Formu” ve “Doküman Analizi” kullanılarak toplanmıştır.

Doküman analizi için ilk olarak yabancılara Türkçe öğretimi alanında kullanılan dört öğretim seti (*Gazi Türkçe Öğretim Seti*, *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti*, *İstanbul Türkçe Öğretim Seti* ve *İzmir Türkçe Öğretim Seti*) belirlenmiştir. Bu öğretim setleri araştırmacı tarafından ilgili yerlerden temin edilmiştir. Dokümanlar ölçme değerlendirme açısından incelenmeden önce araştırmacı tarafından benzer çalışmalar referans alınmak suretiyle ölçme-değerlendirme ölçütleri belirlenmiştir. Belirlenen ölçütlere yönelik üç alan uzmanının görüşü alınmış ve uygulanmak üzere “*Doküman analiz formu*” oluşturulmuştur. Bu bağlamda öğretim setleri, belirlenen bu ölçütler çerçevesinde incelenmiştir. Ulaşılan araştırma verileri, var/yok, listeleme, yüzde grafikleri ile ve açıklamalı olarak sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci basamağında, araştırmacı tarafından hazırlanan “*Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Öğretici Görüşleri Anketi*” (ÖGA) taslak formu ön uygulama kapsamında Türkiye’nin çeşitli üniversitelerindeki TÖMER’lerde görev yapan 25 Türkçe öğretim elemanına uygulanmıştır. Taslak formun ön uygulaması yapıldıktan sonra anket verileri SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) programına aktarılmıştır. Anketin güvenilirlik analizinde Cronback alfa iç tutarlık katsayısı değerinin 0.767 olduğu belirlenmiştir. Yıldız ve Uzunsakal (2018) Cronback alfa değerinin 0-0.40 arası olduğunda güvenilir olmadığını, 0.40-0.60 arasında olduğunda düşük seviyede güvenilir olduğunu, 0.60-0.80 arasında olduğunda güvenilir olduğunu, 0.80-1.00 arasında olduğunda ise yüksek derecede güvenilir olduğunu belirtmektedirler.

Dolayısıyla anketin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anket hazırlanma sürecinde dikkat edilmesi gereken bir dizi kural vardır. Anket hazırlama sürecinde aşağıdaki sıralama göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 1: Anket geliştirme süreci

Anket Türkiye'nin çeşitli üniversitelerindeki toplam 85 alan öğreticisine uygulanmıştır. Bazı anketler araştırmacı tarafından elden ulaştırılmış ve uygulanmıştır. Ancak zaman ve maliyetten tasarruf sağlamak için bazılarına ise elektronik ortamdan ulaştırılmak suretiyle uygulanmıştır. Anketlerin 7 tanesinden geri dönüş alınamaması ve 3 tanesinin de eksik doldurulmasından dolayı 75 anket değerlendirmeye alınmıştır. Anketlerin doldurulma oranına bakıldığında %88 olduğu görülmektedir. Büyüköztürk vd. (2011) anket dönüş oranlarının %70-80 bandının altında olmadığı sürece verilerin yorumlanabilmesi için yeterli olduğunu ifade ederler.

Görüşme formu hazırlama sürecinde öncelikle alanyazındaki benzer temalı görüşme formları incelenmiştir. Daha sonra araştırmanın alt problemlerini de kapsayacak şekilde mülakat soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan taslak görüşme (mülakat) formunun iç geçerliliğini sağlamak amacıyla iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanlarının önerileri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve görüşme formuna 11 açık uçlu sorudan oluşan son şekli verilmiştir. Görüşme sorularının anket sorularıyla aynı doğrultuda olmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan görüşme formu, araştırmada incelenen kitapların çeşitliliği dikkate alınarak her bir öğretim setini kullanan 2 alan öğreticisi olacak şekilde 8 alan öğreticisine uygulanmıştır. Görüşme verileri, ses kayıt cihazı kullanılarak toplanmış ve her bir görüşme ortalama yarım saat sürmüştür.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada doküman incelemesi ile elde edilen verilerin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden birisi olan içerik analizi yaklaşımı esas alınmıştır. İçerik analizi toplanan verilerin derinlemesine ve ayrıntılı şekilde analiz edilmesine imkân tanır. Bu nedenle "toplanan veriler önce tanımlanır/kavramsallaştırılır, daha sonra da birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar altında bir araya getirilerek yorumlanır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). Araştırmada doküman analizi yoluyla elde edilen verilerin analiz süreci şu şekilde işlemiştir:

- ✓ Araştırma verilerinin kodlanması
- ✓ Temaların ve alt temaların belirlenmesi
- ✓ Araştırma verilerinin kodlara, temalara ve alt temalara göre düzenlenmesi
- ✓ Elde edilen verilerden hareketle bulguların yorumlanması

Basılı materyallerden elde edilen veriler araştırmacı ile birlikte iki alan uzmanı tarafından da incelenmiştir. Araştırma verilerinden hareketle elde edilen bulgular uygunluğuna göre, var/yok sütunlu tablolarda, listeleme şeklinde, yüzde frekans dağılımlı grafiklerde açıklamalı olarak paylaşılmıştır.

Alan öğreticilerine uygulanan ankette isim verilmediğinden dolayı kodlama yoluna gidilmiştir (Ö1, Ö2 gibi). Daha sonra anketten elde edilen verilerin frekans (f) ve yüzde (%) gibi

istatistiksel hesaplamaları yapılmış ve grafikler yardımıyla açıklamalı olarak sunulan veriler somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

Anket uygulaması tamamlandıktan sonra, belirlenen öğretim elemanları ile görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde elde edilen nitel verilerin analiz edilmesinde de içerik analizi yaklaşımından yararlanılmıştır. Ses kayıt cihazı ile kaydedilen görüşmeler daha sonra araştırmacı tarafından yazıya aktarılmış ve kayıtlar güvenli bir şekilde saklanmıştır. Elde edilen veriler dikkatlice incelenmiş, öğretim elemanlarının belirttikleri görüşlerin yönüne ya da kullandıkları öğretim setine göre sınıflandırılmış ve bir sonraki basamakta, elde edilen verilerden hareketle bulgular yorumlanmıştır. Araştırma güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırma verileri iki alan uzmanına gösterilmiş, görüş ve önerilerine başvurulmuştur. Çünkü “araştırmacının analizlerinin ve yorumlarının gerçeği yansıtmaya düzeyini anlamak için bir başka araştırmacıya araştırma verilerinin sunulması araştırmanın güvenilirliğini artırır” (Ekiz, 2009, s. 87). Ayrıca katılımcıların görüşlerine yönelik kimi cümlelerden doğrudan alıntılar yapılmak suretiyle araştırmanın geçerliği artırılmaya çalışılmıştır. Zira Yıldırım ve Şimşek (2016) nitel araştırmalarda görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermenin ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamanın geçerliği artıracaklarını ifade etmişlerdir. Görüşler, ankette olduğu gibi italik harflerle kodlanarak verilmiştir. Buradaki amaç katılımcılara yönelik görüşleri daha iyi sunabilmek ve katılımcıların bakış açısını yansıtabilmektir.

Etik Kurul Onay Bilgileri

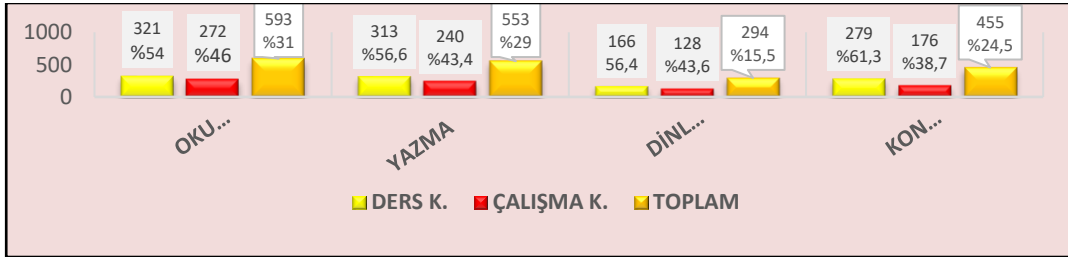
Araştırmaya ait etik kurul onay belgesi, Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından E-81614018-000-663 sayı ile 13.07.2021 tarihinde verilmiştir.

Bulgular

Ders Kitaplarının İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Öğretim Setlerinde Yer Alan Alıştırmaların Temel Dil Becerilerine Göre Dağılımı

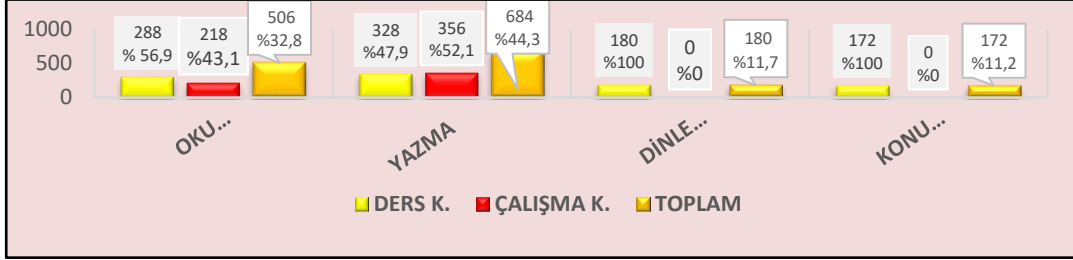
Çalışmanın bu bölümünde öğretim setlerine ait alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılımı ders kitabı ve çalışma kitabında yer alan alıştırmalar bağlamında ele alınmış, yüzde ve frekans değerleri grafiklerde gösterilmiştir. Alıştırmalar dil becerileri bağlamında ele alındığından bu bölümde “Hazırlık çalışması, Kelime Dünyası, Değerlendirme, Kültürden Kültüre, Eğlenelim Öğrenelim” gibi belirli bir beceriyi ölçme değerlendirmeye yönelik olmayan bölümlerdeki alıştırmalar kapsam dışı tutulmuştur. Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti’nde kullanılan alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılım durumu Grafik 3’te gösterilmiştir.

Grafik 3: Gazi yabancılar için Türkçe öğretim setinde yer alan alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılımı

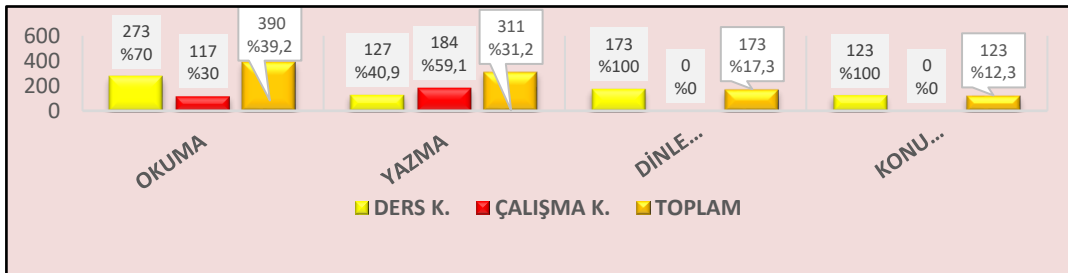
Grafik 3’te yer alan veriler incelendiğinde, Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti’nde %31’lik oranla okuma becerisine yönelik alıştırmaların ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Okuma

becerisine yönelik alıştırmaları sırasıyla %29'luk oranla yazma becerisine yönelik alıştırmalar ve %24,5'lik oranla da konuşma becerisine yönelik alıştırmalar takip etmektedir. Öğretim setinde dil becerileri bağlamında en az yer verilen alıştırmaların ise %15,5'lik oranla dinleme becerisine yönelik alıştırmalar olduğu görülmektedir. Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'ne baktığımızda tüm becerilere yönelik alıştırmalara yer verme durumunda ders kitaplarının çalışma kitaplarına göre daha yüksek orana sahip olduğu tespit edilmiştir. *Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti*'nde kullanılan alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılım durumu Grafik 4'te verilmiştir.

Grafik 4: Yedi İklim yabancılar için Türkçe öğretim setinde yer alan alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılımı

Grafik 4'te yer alan veriler incelendiğinde Yedi İklim Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nde %44,3'lük oranla yazma becerisine yönelik alıştırmaların ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Yazma becerisine yönelik alıştırmaları %32,8'lik oranla okuma becerisine yönelik alıştırmalar takip etmektedir. Grafik incelendiğinde dinleme ve konuşma becerisine yönelik alıştırmaların okuma ve yazma becerisindeki alıştırmalara göre bariz şekilde az olduğu görülmektedir. Öğretim setinde dinleme becerisine yönelik alıştırmalar %11,7'lik kısmı oluştururken konuşma becerisine yönelik alıştırmalar da toplam alıştırmaların %11,2'lik kısmını oluşturmaktadır. Dinleme ve konuşma becerisine yönelik alıştırmaların toplam alıştırmaların içindeki payının düşük olması, Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nde çalışma kitapları içinde dinleme ve konuşma becerilerine yönelik alıştırmalara yer verilmemiş olmasından ileri gelmektedir. Öğretim setinde dinleme ve konuşma becerisine yönelik alıştırmalar sadece ders kitapları ile sınırlı tutulmuştur. *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti*'nde kullanılan alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılım durumu Grafik 9'da verilmiştir.

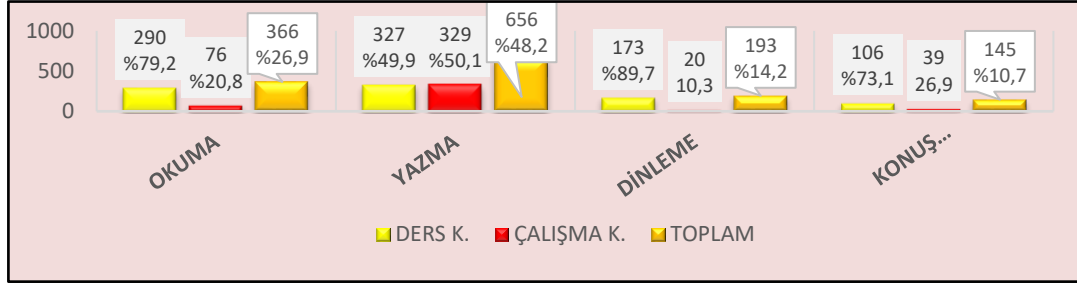

Grafik 5: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setinde yer alan alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılımı

Grafik 5'te yer alan veriler incelendiğinde İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nde temel dil becerilerine yönelik olarak en fazla alıştırmaya %39,2'lik oranla okuma becerisinde yer verildiği görülmektedir. Bunu %31,2 ile yazma becerisine yönelik alıştırmalar takip etmektedir. Dinleme becerisine yönelik alıştırmalar toplam alıştırmaların %17,3'ünü oluştururken son olarak konuşma becerisine yönelik alıştırmalar da %12,3'lük kısmı oluşturmaktadır. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nde dinleme ve konuşma becerisine yönelik alıştırmaların

diğer iki beceriye göre az olmasında alıştırma kitaplarında bu iki beceriye yönelik alışırmaya yer verilmemiş olmasının etkisi bulunmaktadır.

Grafik 6: İzmir yabancılar için Türkçe öğretim setinde yer alan alıştırmaların temel dil becerilerine göre dağılımı

Grafik 6'daki veriler incelendiğinde İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nde temel dil becerilerine yönelik olarak en fazla alıştırmayı %48,2'lik oranla yazma becerisine yönelik alıştırmaların oluşturduğu görülmektedir. Yazma becerisine yönelik alıştırmaları %26,9'luk oranla okuma becerisine yönelik alıştırmalar izlemektedir. Bu alıştırmaları %14,2 ile dinleme becerisine yönelik ve %10,7'lik oranla da konuşma becerisine yönelik alıştırmalar takip etmektedir. Dinleme ve konuşma becerisine yönelik alıştırmalara baktığımız zaman diğer becerilerle aralarında yüksek oranda bir farkın olduğu ifade edilebilir. Öğretim setinde kullanılan alıştırmalara baktığımızda yazma becerisine yönelik alıştırmalar dışındaki tüm becerilere yönelik alıştırmaların ders kitaplarındaki kullanımının alıştırmalarındaki kullanımına göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Temel Dil Becerilerine Yönelik Alıştırmalar Bakımından Öğretim Setlerinin Karşılaştırması

Araştırmanın bu bölümünde, öğretim setlerindeki temel dil becerilerine yönelik alıştırmalar; ders kitabındaki etkinlik sayısı, çalışma kitabındaki etkinlik sayısı ve toplam etkinlik sayısı bakımından karşılaştırılmış ve her dil becerisine yönelik yapılan karşılaştırmalar grafiklerle desteklenerek sunulmuştur.

Grafik 7: Okuma becerisine yönelik alıştırmalar bakımından öğretim setlerinin sayısal karşılaştırması

Grafik 8: Yazma becerisine yönelik alıştırmalar bakımından öğretim setlerinin sayısal karşılaştırması

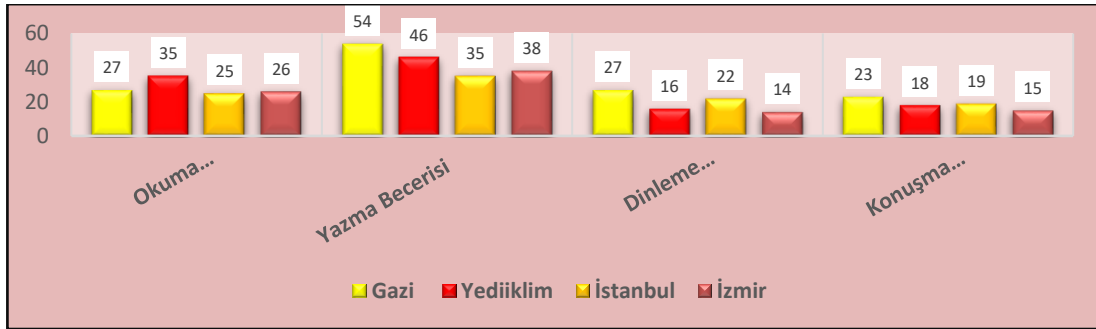
Grafik 9: Dinleme becerisine yönelik alıştırmalar bakımından öğretim setlerinin sayısal karşılaştırması

Grafik 10: Konuşma becerisine yönelik alıştırmalar bakımından öğretim setlerinin sayısal karşılaştırılması

Öğretim Setlerinde Yer Alan Alıştırma Türlerinin Temel Dil Becerileri Bağlamında Sayısal Karşılaştırması

Araştırmanın bu bölümünde, dil becerileri bağlamında Türkçe öğretim setlerinde kullanılan farklı türdeki alıştırmalar tespit edilmiş, karşılaştırması yapılarak Grafik 15'te gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Grafik 11: Öğretim setlerinin temel dil becerileri bağlamında alıştırmaya türlerine göre karşılaştırılması

Grafik 11 incelendiğinde, okuma becerisine yönelik en fazla etkinlik çeşitliliğinin 35 farklı alıştırmaya ile Yedi iklim Türkçe öğretim setinde olduğu görülmektedir. Yazma becerisine yönelik etkinlik çeşitliliğine bakıldığında, 54 alıştırmaya ile Gazi Türkçe öğretim seti birinci sırada yer almaktadır. Dinleme becerisine yönelik etkinliklerde ilk sırada 27 farklı etkinlik ile Gazi Türkçe öğretim seti birinci sıradadır. Konuşma becerisine yönelik etkinlik durumuna bakıldığında ise 23 farklı etkinlikle Gazi Türkçe öğretim seti ilk sırada yer almaktadır.

Öğretim Setlerinde Etkinlik İçi-Tema Sonu Ölçme Değerlendirme Bölümlerine Yer Verilme Durumu

Dil eğitiminde, kitapların ölçme değerlendirme bakımından nitelikli olmasının bir ölçütü de öğrencilerin dil becerilerini geliştirici fonksiyona sahip olan etkinlik içi ve tema sonu ölçme-değerlendirme bölüm ve uygulamalarına yer veriyor olmasıdır. Bu bölümde, öğretim setlerinin etkinlik içi ve tema sonu ölçme değerlendirme bölümlerine yer verme durumu karşılaştırmalı bir şekilde tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğretim setlerinde etkinlik içi ve tema sonu ölçme ve değerlendirme bölümlerine yer verilme durumu

Kitaplarda ölçme Değerlendirme Bölümleri		Durum							
		Gazi		Yedi İklim		İstanbul		İzmir	
		Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok
Etkinlik İçi	Ünite Hazırlık soruları		+	+			+		+
	Ünite içi metin altı kavrama-anlama soruları	+		+		+		+	
Ünite sonu	Tema Sonu Bağımsız Ölçme-Değerlendirme Soruları		+	+			+		+

Tablo 2 incelendiğinde ünite hazırlık sorularına Gazi ve İzmir Türkçe öğretim setlerinde yer verilmezken Yedi İklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinde yer verildiği tespit edilmiştir.

Öğretim Setlerinde Cevap Anahtarına Yer Verilme Durumu

Kitaplarda cevap anahtarı bulundurulması öğrencilerin bireysel öğrenmelerine ve ilerlemelerine imkân tanıdığından araştırmanın bu bölümünde öğretim setleri cevap anahtarları bakımından incelenmiştir. Öğrencilerin bireysel öğrenmelerini sağlayıcı bir fonksiyona sahip olan cevap anahtarlarının öğretim setlerinde bulunma durumuna yönelik veriler tablo 3'te paylaşılmıştır.

Tablo 3: Öğretim setlerinde cevap anahtarına yer verilme durumu

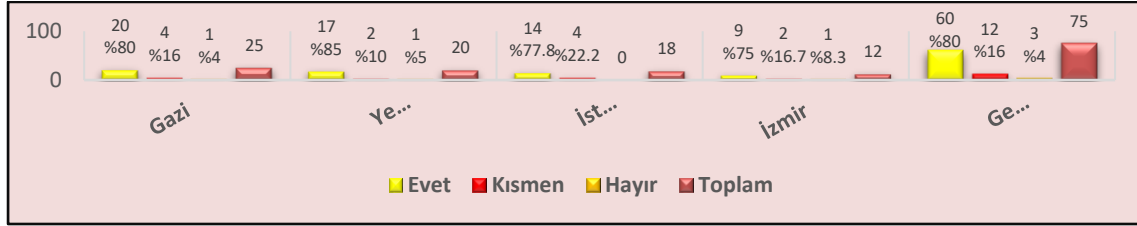
Türkçe Öğretim Setinin Adı	Ders Kitabı		Çalışma Kitabı	
	Var	Yok	Var	Yok
Gazi		+	+	
Yedi İklim		+		+
İstanbul		+	+	
İzmir		+		+

Tablo 3 incelendiğinde, Araştırma kapsamında incelenen Gazi, Yedi İklim, İstanbul ve İzmir Türkçe öğretim setlerinde yer alan ders kitaplarının hiçbirinde cevap anahtarı bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğretim setlerinde yer alan alıştırma (çalışma) kitapları incelendiğinde ise Gazi Türkçe öğretim seti ile İstanbul Türkçe öğretim setinde cevap anahtarına yer verildiği, buna karşılık Yedi İklim Türkçe öğretim seti ile İzmir Türkçe öğretim setinde ise cevap anahtarına yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Öğretici Görüşleri Anketi'ne (ÖGA) Ait Bulgular

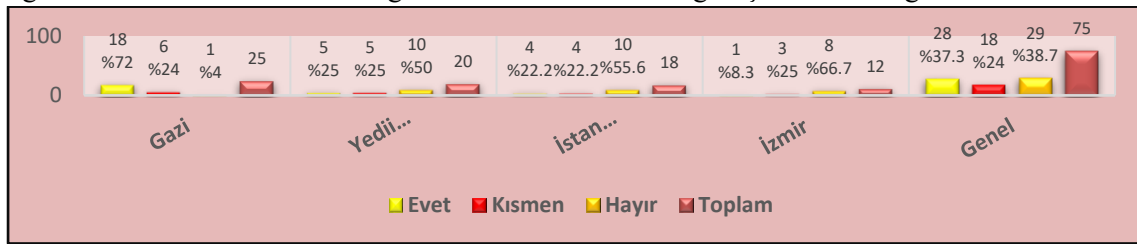
Araştırmanın bu bölümünde, araştırma için geliştirilen ve yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki öğretmenlere uygulanan ÖGA'dan hareketle elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerleri grafiklerle gösterilmiştir.

Anketin birinci sorusunda; katılımcılara "Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin öğrenci seviyesine göre hazırlandığını düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiş ve Grafik 12'de görüldüğü üzere dört öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin de yüksek oranda kullandıkları öğretim setlerini öğrenci seviyesine uygunluk bakımından yeterli gördükleri anlaşılmaktadır.

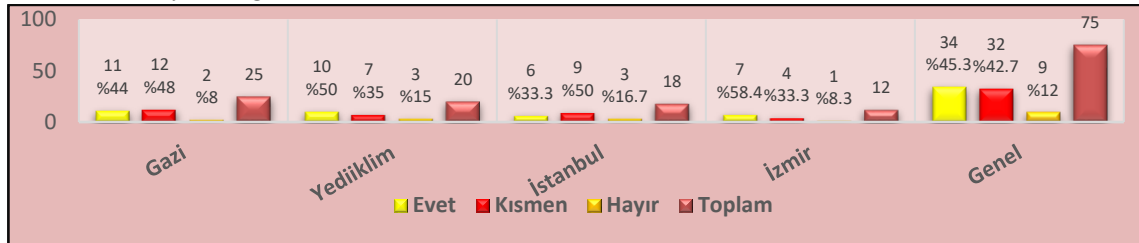
Grafik 12: Anketin birinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin ikinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin temel dil becerilerine göre dengeli biçimde dağıldığını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 13’ten de anlaşılacağı üzere Gazi Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin ağırlıklı olarak olumlu görüş belirtmesine karşın diğer öğretim setlerini kullanan alan öğretmenlerinin ise olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir.

Grafik 13: Anketin ikinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin üçüncü sorusunda; katılımcılara “Kullandığımız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin öğrencilerin başarısını ölçmede yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 14’ten de anlaşılacağı üzere alan öğretmenlerinin ağırlık olarak olumlu yönde görüş belirttikleri anlaşılmaktadır.

Grafik 14: Anketin üçüncü sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin dördüncü sorusunda; katılımcılara “Kullandığımız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin yazma becerisini ölçmede yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 15’ten de anlaşılacağı üzere alan öğretmenlerinin ağırlık olarak olumlu yönde görüş belirttikleri görülmektedir.

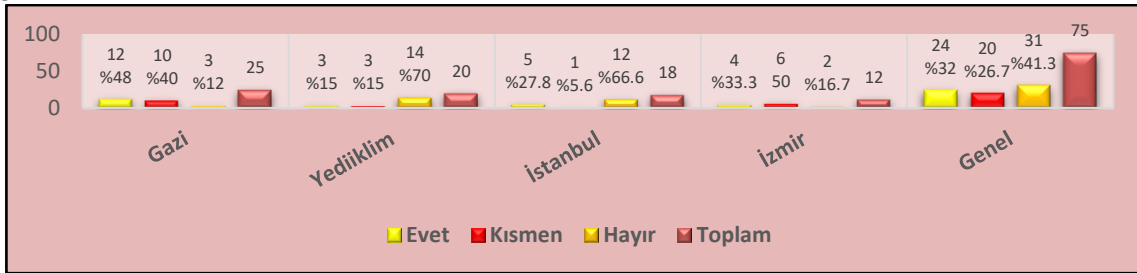
Grafik 15: Anketin dördüncü sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin beşinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin okuma becerisini ölçmede yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 16’dan da anlaşılacağı üzere alan öğretmenlerinin ağırlık olarak olumlu yönde görüş belirttikleri görülmektedir.

Grafik 16: Anketin beşinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin altıncı sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin konuşma becerisini ölçmede yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 17’den de anlaşılacağı üzere Gazi Türkçe öğretim setini kullananların olumlu, Yediiklim ve İstanbul öğretim setlerini kullananların ise olumsuz yönde görüş belirttikleri görülmektedir. İzmir Türkçe öğretim setini kullananlar ise kısmen yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir.

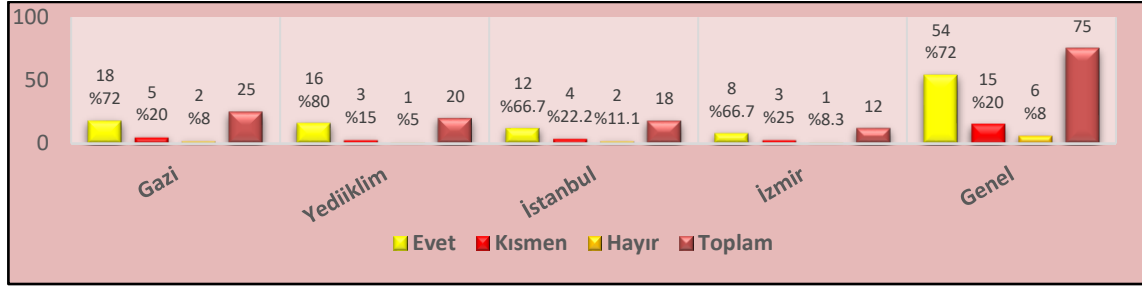
Grafik 17: Anketin altıncı sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin yedinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin dinleme becerisini ölçmede yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 18’den de anlaşılacağı üzere Gazi ve İzmir Türkçe öğretim setlerini kullananların kısmen yeterli görmelerine karşın Yediiklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerini kullananların ise ağırlıklı olarak yeterli görmedikleri yönünde görüşe sahip oldukları anlaşılmaktadır.

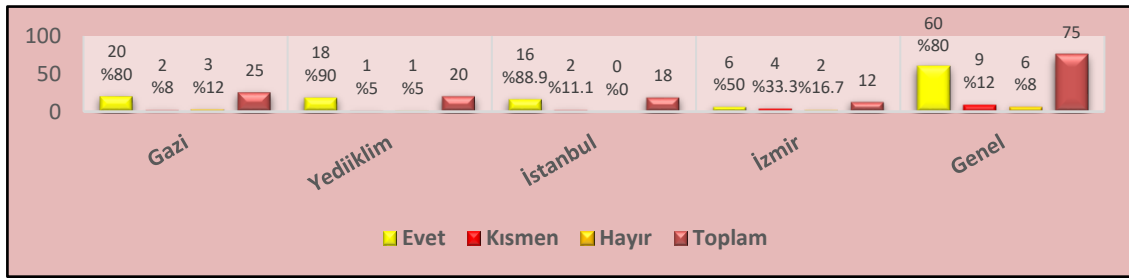
Grafik 18: Anketin yedinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin sekizinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin soru çeşitliliği bakımından yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 19’den de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

Grafik 19: Anketin sekizinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin dokuzuncu sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinde yeterli sayıda alıştırma sorusuna yer verildiğini düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 20’den de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

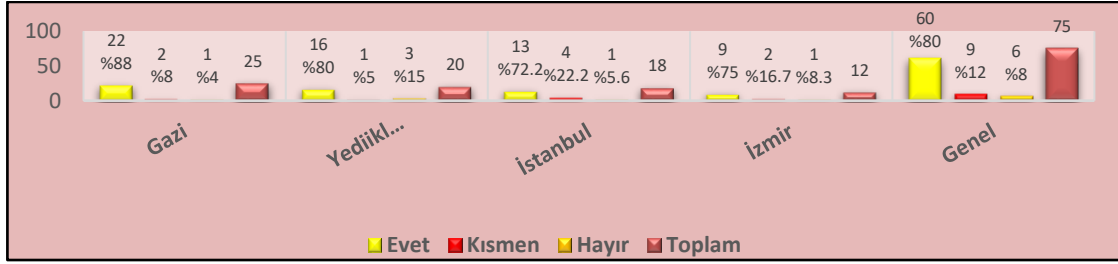
Grafik 20: Anketin dokuzuncu sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin onuncu sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme sorularının kazandırılmak istenen beceri ve kazanımlarla uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 21’den de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik 21: Anketin onuncu sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on birinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) alıştırma yönergelerinin öğrencilerin anlayabileceği türde açık ve anlaşılır olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 22’den de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

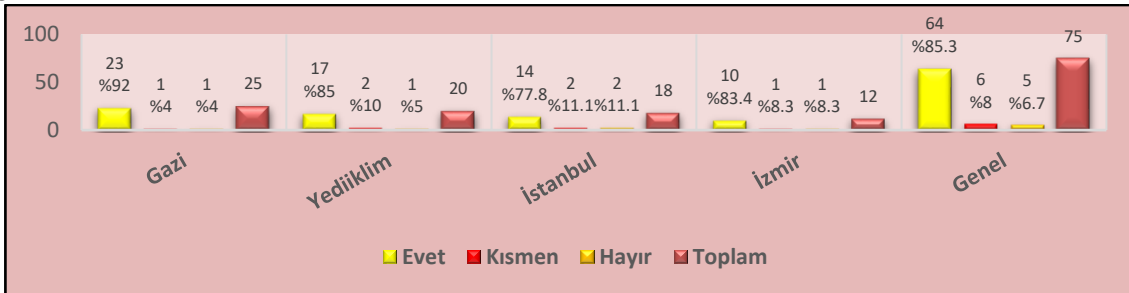
Grafik 22: Anketin on birinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on ikinci sorusunda; “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin dil becerilerini sınamanın yanı sıra öğrenilen gramer kurallarını uygulamaya da imkân tanıdığını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 23’ten de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

Grafik 23: Anketin on ikinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on üçüncü sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinde yeterli sayıda ve nitelikte Türk folklorik özelliklerini taşıyan görsellerden ve metinlerden yararlanıldığını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 24’ten de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

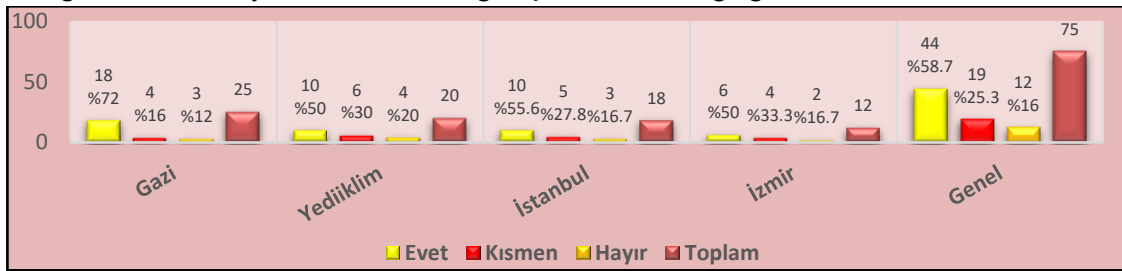
Grafik 24: Anketin on üçüncü sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on dördüncü sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme ve değerlendirme bölümlerinin bağımsız (öğrenen özerkliği) öğrenmeyi desteklediğini düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Grafik 25’ten de anlaşılacağı üzere genel olarak olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

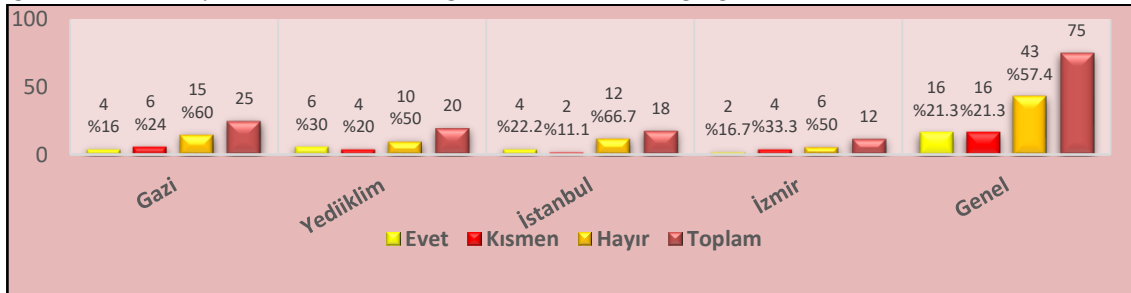
Grafik 25: Anketin on dördüncü sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on beşinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin bireysel çalışmaların yanı sıra ikili (eşli) ve grup çalışmalarına da imkân tanıdığını düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve Grafik 26’den de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

Grafik 26: Anketin on beşinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on altıncı sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin öğrencilere informal ortamlarda da uygulama imkânı sunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve Grafik 27’den de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerine yönelik olumsuz bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

Grafik 27: Anketin on altıncı sorusuna dair öğretici görüşleri

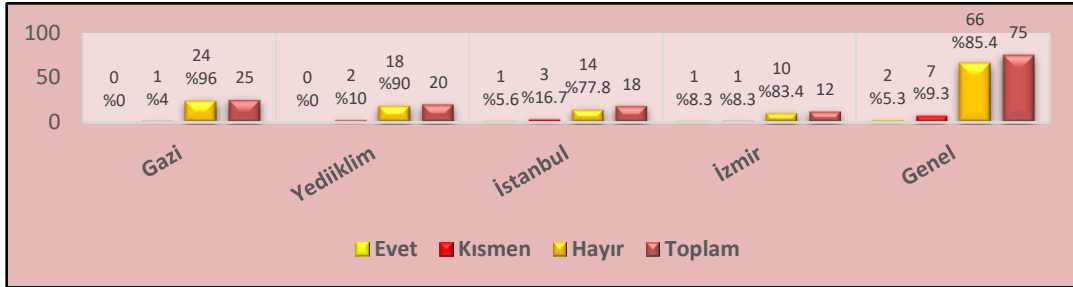
Anketin on yedinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin farklı dil ailesine mensup öğrenciler açısından sorun teşkil ettiğini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve Grafik 28’den de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerinde bu yönde bir problem olmadığı yönünde olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

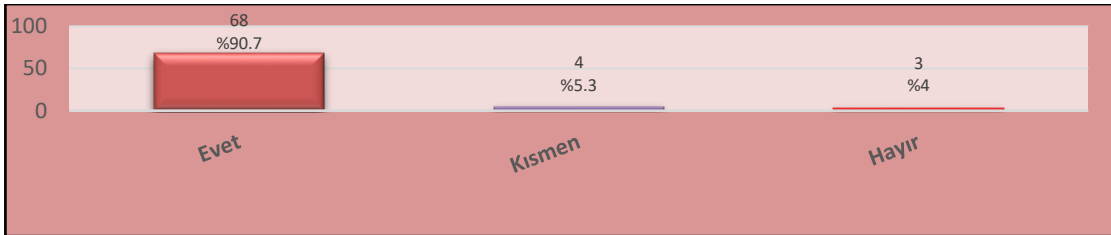
Grafik 28 Anketin on yedinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on sekizinci sorusunda; katılımcılara “Kullandığınız öğretim setindeki (setlerindeki) ölçme değerlendirme bölümlerinin cinsiyet bağlamında sorun teşkil ettiğini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve Grafik 29’dan de anlaşılacağı üzere tüm öğretim setlerinde bu yönde bir problem olmadığı yönünde olumlu bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir.

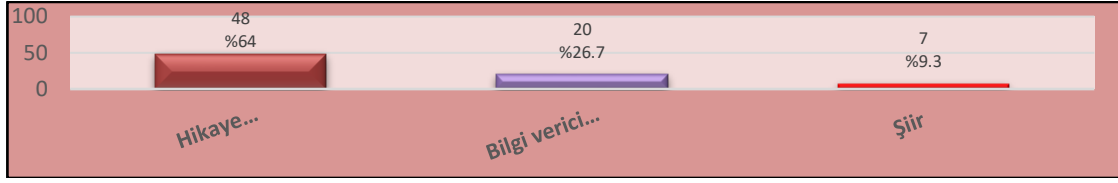
Grafik 29: Anketin on sekizinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin on dokuzuncu sorusunda; katılımcılara “Öğretim setlerinde cevap anahtarı bulundurulması gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve Grafik 30’dan da anlaşılacağı üzere alan öğretmenlerinin neredeyse tamamına yakınının kitaplarda cevap anahtarı bulundurulması gerektiği yönünde görüş belirttikleri görülmektedir.

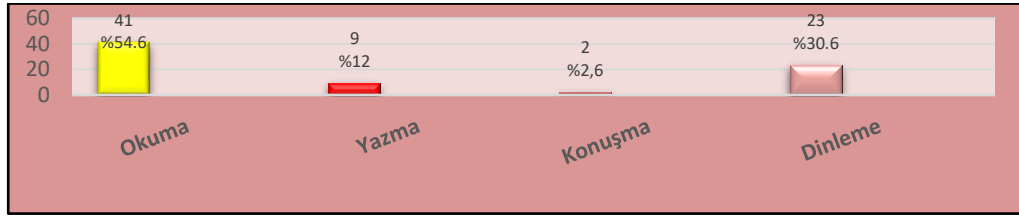
Grafik 30: Anketin on dokuzuncu sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin yirminci sorusunda; alan öğretmenlerine “Kitapların metne bağlı gerçekleştirilen ölçme-değerlendirme bölümlerinde hangi metin türlerinin öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve Grafik 31’den de anlaşılacağı üzere alan öğretmenlerinin sırasıyla hikâye edici, bilgi verici ve şiir türündeki metinlerin öğrenci öğrenmeleri üzerinde daha etkili olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

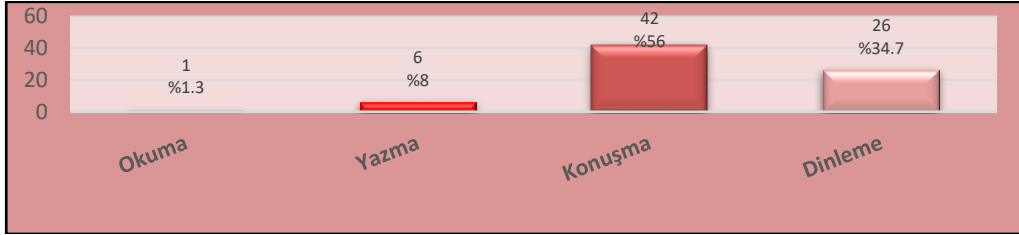
Grafik 31: Anketin yirminci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin yirmi birinci sorusunda; alan öğretmenlerine “*Hangi öğrenme alanına yönelik soru hazırlarken daha fazla zorlanıyorsunuz?*” sorusu sorulmuş ve Grafik 32’den de anlaşılacağı üzere soru hazırlama sürecinde en fazla zorlanılan becerilerin sırasıyla okuma, yazma, dinleme ve konuşma olduğu görülmektedir.

Grafik 32: Anketin yirmi birinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Anketin yirmi ikinci sorusunda; katılımcılara “*Hangi öğrenme alanına yönelik ölçme değerlendirme yaparken daha fazla zorlanıyorsunuz?*” sorusu sorulmuş ve Grafik 33’ten de anlaşılacağı üzere ölçme değerlendirme yaparken en fazla zorlanılan becerilerin sırasıyla konuşma, dinleme, yazma ve okuma olduğu görülmektedir.

Grafik 33: Anketin yirmi ikinci sorusuna dair öğretici görüşleri

Öğretici Görüşme Formuna (ÖGF) Ait Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki öğretmenler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen bulgular sunulmuştur. Hazırlanan *Öğretici Görüşme Formu (ÖGF)*, her Türkçe öğretim seti için 2 alan öğretmenine uygulanmıştır.

Görüşmenin birinci sorusunda; alan öğretmenlerine “*Ölçme-değerlendirme sizin için ne ifade etmektedir? Ölçme-değerlendirme ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı? Aldığınız bu eğitimi yeterli buldunuz mu?*” sorusu sorulmuştur. Aşağıda alan öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin örnekler verilmiştir:

Ö2: Öğrencilerin anlama düzeylerini ortaya çıkartmamızı sağlayan etkinliklerdir. Yabancılar Türkçe öğretimi sertifikası alırken ve Formasyon alırken ölçme-değerlendirme konusunda kısa süreli eğitimler aldım; ancak ölçme-değerlendirmeye yönelik edindiğim bilgi ve tecrübeyi yeterli görmemekle birlikte daha çok iş hayatına başladıktan sonra öğrendiğimi söyleyebilirim.

Ö4: Ölçme-değerlendirme benim için bilginin yerine ulaşip ulaşmadığını test etmem açısından önemli bir ölçüttür. Yabancılar Türkçe eğitimi sertifika kursunda kısa süreli eğitim aldım. Benim için bu eğitim yetersiz.

Görüşmenin ikinci sorusunda; alan öğretmenlerine “Ölçme-değerlendirme sürecinde en fazla yararlandığınız kaynaklar nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Aşağıda alan öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin örnekler verilmiştir:

Ö1: *En çok yararlandığım kaynak şüphesiz ki ders ve buna bağlı hazırlanmış kaynak kitaplardır. Bunlardan başka görsel-ışitsel materyallerden ve internetten faydalanmaya çalışıyorum...*

Ö5: *Ders kitaplarındaki sorulardan yararlanıyorum. “Kahoot!” uygulamasını kullanıyorum ve öğrenciler çok beğeniyor.*

Görüşmenin üçüncü sorusunda; alan öğretmenlerine “Kullandığınız öğretim setindeki alıştırmaların temel dil becerileri bağlamında dengeli dağıldığını ve öğrencilerin başarılarını ölçmede yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce hangi beceri ya da becerilere dönük bir iyileştirmeye ihtiyaç vardır?” sorusu sorulmuş ve alan uzmanlarının görüşlerine ait alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Ders kitaplarındaki alıştırmalar öğrencilerin başarısını ölçmede yeterli kabul edilebilir, ancak okuma ve yazmaya yönelik alıştırmaların daha fazla olduğu görülmektedir. (Gazi)*

Ö3: *Hayır, düşünmüyorum. Konuşma ve dinleme alıştırmalarına çalışma kitabında yer verilmemiş. Ders ve çalışma kitaplarında birbiriyle ilişkili temalarla ilgili tüm becerilere dönük alıştırmalar olmalı. Özellikle öğretmenlerin derslerinde kullandıkları kitaplar dışında başka kaynaklara da öğrencilerini yönlendirmek zorunda kaldığını biliyorum. Mesela ben dersimde İstanbul ve Yedi iklim kaynaklarının ikisinden de yararlanıyorum...(Yedi İklim)*

Görüşmenin dördüncü sorusunda; alan öğretmenlerine “Kullandığınız öğretim setini (setlerini) soru çeşitliliği bakımından yeterli görüyor musunuz? Alıştırma türlerini kazandırılmak istenen beceri ve kazanımlara uygunluğu bakımından değerlendirir misiniz?” sorusu sorulmuş ve alan öğretmenlerinin görüşlerine ait alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Evet bence yeterli ama öğretmen bununla yetinmemeli, Kendini sürekli yenilemeli. Farklı kaynakları tarayarak öğrencilerine en uygun, dikkatlerini en çok çeken alıştırmaları çözdürmelidir. Evet, beceri ve kazanım olarak da alıştırmalar bazı noksanlıklar dışında uyumlu. (Gazi)*

Ö8: *Bu yönde bir eksiklik olmadığını düşünüyorum. Etkinlikler de çok çeşitli ve renkli... (İzmir)*

Görüşmenin beşinci sorusunda; alan öğretmenlerine “Kullandığınız öğretim setinin ölçme değerlendirme bölümlerinde yeterli sayıda ve nitelikte Türk folklorik özelliklerini taşıyan görsellerden ve metinlerden yararlanıldığını düşünüyor musunuz?” Kitapların ölçme değerlendirme bölümlerini seçilen metinlerin etkililiği anlamında değerlendirir misiniz?” sorusu sorulmuş ve alan öğretmenlerinin görüşlerine ait alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö4: *Türk kültürüne yönelik resimler yeterince kullanılmış. Seçilen metinlerde de Türk kültüründen izler var. Kitaplarda kullanılan metinler tür olarak daha çok bilgilendirici ve hikâye edici mahiyettedir. Hayır, şiir C seviyesindeki kitaplar dışında pek fazla yer almaz. (Yedi İklim)*

Ö6: *Özellikle ‘Kültürden Kültüre’ bölümü var. Burada Türk ve dünya kültürlerine ait görsel ve metinler yer alıyor. Yani bu yönde öğretim seti bence yeterlidir. Daha çok hikâye edici ve bilgilendirici... (İstanbul)*

Görüşmenin altıncı sorusunda; alan öğretmenlerine “Kullandığınız öğretim setinin ölçme değerlendirme bölümlerinin öğrenci seviyesine göre hazırlandığını düşünüyor musunuz? Buna ek olarak ölçme değerlendirme bölümlerini artı ve eksileriyle cinsiyet ve farklı dil ailesi bağlamında değerlendirir misiniz?” sorusu sorulmuş ve alan öğretmenlerinin görüşlerine ait alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö2: Evet, kitaplardaki etkinlikler öğrencilerin anlayabileceği nitelikte kolaydan zora doğru sıralanmış. Öğrenci seviyesi gözetilmiş. Derslerimde alıştırmalara dönük olarak cinsiyet ve dil ailesi farklılıklarına bağlı problemlerle karşılaşmadığım gibi kitaplardaki alıştırmalarda da bu tür problemler yok. (Gazi)

Ö8: Evet, setteki alıştırmalar öğrencilerin seviyelerine göre hazırlanmış. Cinsiyet bağlamında ve dil ailesi bakımından sorun yok... (İzmir)

Görüşmenin yedinci sorusunda; alan öğretmenlerine “Kullandığınız öğretim setindeki etkinlikleri bağımsız öğrenmeyi destekleme, informal ortamlarda uygulanabilme, ikili (eşli) ve grup çalışmalarına fırsat tanıma bakımından değerlendirir misiniz?” sorusu sorulmuş ve alan öğretmenlerinin görüşlerine ait alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö1: Evet uygun... Bağımsız öğrenmeyi destekliyor. Yine de yabancı bir dil öğrenildiği için öğretmen rehberliğine ihtiyaç duyuluyor... Informal ortamlarda öğretimin gerçekleştirilmesine dönük çok alıştırma yok. Grup çalışmalarını teşvik eden, öğrencilerin gruplar halinde öğrenmelerini sağlayan alıştırmalar daha çok drama, diyalog canlandırma şeklinde karşımıza çıkmakta ve oldukça çeşitlilik göstermekte... (Gazi)

Ö4: Evet. Öğrenciler bağımsız olarak ilerleyebiliyorlar. Tabii alt yapısı olanlar için bu biraz hızlı, olmayanlar için ise biraz yavaş olabiliyor... Informal ortamlarda uygulama yapmaya yönelik kitaplarda pek fazla alıştırma yok... Evet, alıştırmalar grupla çalışmaya, öğrenmeye uygun...

Görüşmenin sekizinci sorusunda; alan öğretmenlerine “Kullandığınız öğretim setindeki dil bilgisi öğretimine dayalı alıştırmaları dil becerileri ile ilişkisi bağlamında değerlendirir misiniz?” sorusu sorulmuş ve alan öğretmenlerinin görüşlerine ait alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ö2: ... Tüm becerilerde gramer kurallarına yönelik alıştırmalar var. Özellikle yazma becerisine yönelik alıştırmalarda cümle ya da metin yazma alıştırmalarında öğrencilerden öğrendikleri gramer kurallarını kullanmaları bekleniyor. Yani eski dil bilgisi anlayışı yerine dört temel dil becerisinin içinde verilen bir gramer öğretimi hâkim... (Gazi)

Ö8: ... Dört dil becerisi gibi bağımsız bölümler yoksa da her beceri içinde kural ve örnek kullanımların olduğu ve benzer şekilde öğrencilerin de yapmalarının beklendiği türden alıştırmalar var. (İzmir)

Görüşmenin dokuzuncu sorusunda; alan öğretmenlerine “Soru hazırlarken ve ölçme-değerlendirme yaparken hangi becerilerde daha fazla zorlanıyorsunuz? Niçin?” sorusu sorulmuş ve alan öğretmenlerinin soru hazırlama ve ölçme değerlendirme süreçlerinde en fazla zorlandıkları becerilere yönelik görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Soru hazırlama ve ölçme değerlendirme süreçlerinde en çok zorlanılan dil becerilerine dair öğretici görüşleri

Alan uzmanı	Soru hazırlama sürecinde	Ölçme değerlendirme sürecinde
Ö1	Okuma	Konuşma
Ö2	Okuma ve Dinleme	Konuşma
Ö3	Okuma	Yazma
Ö4	Dinleme ve Okuma	Konuşma
Ö5	Okuma	Konuşma
Ö6	Yazma	Konuşma
Ö7	Dinleme	Yazma
Ö8	Okuma ve Dinleme	Dinleme

Görüşmenin onuncu sorusunda; alan öğretmenlerine “Öğretim setlerinde cevap anahtarı bulundurulması gerektiğini düşünüyor musunuz? Niçin?” sorusu sorulmuş ve alan öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: Evet, kitaplarda cevap anahtarı bulunmasını yararlı buluyorum. Bu sayede öğretmenler geribildirime harcadığı zamanı öğrencilere farklı öğretiler için harcaabilir. Ayrıca, öğrenciler çözdükleri soruların cevaplarını hemen kontrol ederek kendi öğrenmelerine yön verebilirler.

Görüşmenin on birinci sorusunda; alan öğretmenlerine “*Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ölçme değerlendirme bağlamında son olarak tavsiye niteliğinde eklemek istediğiniz bir husus var mı?*” sorusu yöneltilmiş ve alan öğretmenlerinin bu konudaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Alan öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin alıntılar aşağıda verilmiştir:

Ö2: Çağ, teknoloji çağı; dolayısıyla teknoloji tabanlı uygulamaların çok daha fazla yer alması gerekmektedir ölçme ve değerlendirme sürecinde. Yani teknolojiyi daha fazla işe koşmalıyız dil eğitiminde gerekli verimi almak istiyorsak.

Ö6: Yaşadığımız yüzyıl artık başka bir yere doğru evriliyor, dolayısıyla geleneksel ölçme değerlendirmelerden ziyade modern, teknoloji tabanlı ölçme değerlendirmelere öncelik vermek gerekir.

Sonuç ve Tartışma

1. Ders Kitaplarının Analizine Bağlı Sonuç ve Tartışma

Öğretim setlerine beceri alanlarına göre bakıldığında, ders kitaplarında yer alan etkinliklerin alıştırmaya kitaplarında yer alan etkinliklere oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Öğretim setlerindeki etkinliklerin ağırlıklı olarak okuma ve yazma becerisine yönelik hazırlandığı, dinleme ve konuşma becerisine yönelik etkinliklere ise yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir. Özbal ve Genç (2019) de yaptıkları araştırmada temel dil becerileri arasında en az alıştırmaya dinleme becerisi alanında yer verildiğini ifade etmiş ve dinleme/anlama becerisine yönelik alıştırmaya çeşitliliğinin artırılması gerektiğini söylemişlerdir. Yine Tüm ve Bingöl (2017) de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temel işlevleri adlı araştırmada, yabancılar Türkçe öğretimi kitaplarında en fazla okuma ve yazma becerilerine yer verilirken konuşma ve dinleme becerilerine çok az yer verildiği yönünde çalışmamızla benzer tespitlerde bulunmuşlardır.

Öğretim setlerine beceri alanlarında yer alan etkinlikler bakımından sayısal olarak bakıldığında özellikle dinleme ve konuşma becerisine yönelik etkinlikler arası büyük oranda farklılıklar olduğu görülmektedir. Yedi iklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinin çalışma kitaplarında bu iki beceriye dönük etkinliklere yer verilmemesi ve İzmir Türkçe öğretim setinde ise yeterli sayıda yer verilmemesi bu sonuç üzerinde etkilidir. Özet olarak, Gazi Türkçe öğretim seti dışındaki setlerin yeni baskıları yayımlanırken bu eksikliklerin giderilmesinin kitapların işlevselliğini artıracak düşünülmemektedir. Çünkü dil öğretiminde her beceri bir diğeri tamamladığından beceri alanlarına yönelik etkinliklerin dengeli dağılımında yarar vardır.

Araştırmada Türkçe öğretim setlerinde kullanılan alıştırmaya türlerinin beceri alanlarına göre kullanım sıklıkları da incelenmiştir. Okuma becerisine yönelik en fazla alıştırmaya türünün 35 alıştırmaya ile Yedi İklim Türkçe öğretim setinde olduğu görülmüştür. Yedi İklim Türkçe öğretim setini 27 alıştırmaya türü ile Gazi Türkçe öğretim seti, 26 alıştırmaya türü ile İzmir Türkçe öğretim seti ve 25 alıştırmaya türü ile de İstanbul Türkçe öğretim seti takip etmektedir. Öğretim setlerindeki okuma becerisine yönelik etkinlik türlerine bakıldığında, metin altı sorulara ve çoktan seçmeli testlere ağırlık verildiği görülmektedir. Boylu (2019) da yaptığı araştırmada okuma becerilerinin ölçülmesinde en çok kullanılan soru formatının araştırma verilerimizi destekler şekilde çoktan seçmeli testler olduğunu ifade etmiştir. Metin altı sorularına ağırlık verilmesi okuma becerisindeki etkinliklerin metne bağlı olarak gerçekleştirildiğini gösterir ki bu olumlu bir durum olarak yorumlanabilir. Buna karşın ağırlık verilen diğer soru türlerinin (çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, işaretleme vb.) okuma becerisine pek uygun olduğu söylenemez. Kullanılan çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, işaretleme vb. alıştırmalar öğrencilerin bir konuya dair üst düzey bilişsel becerilerini ölçmede yetersiz kalmaktadır. Çünkü kullanılan bu alıştırmaya türleri “öğrenciye bilgisini ve düşündüklerini düzenleme ve dilediği şekilde ifade etme olanağı sağlamaz”

(Üstüner ve Şengül, 2004, s. 6). Bu yönüyle eleştirebileceğimiz çoktan seçmeli testleri, Baykul ve Turgut (2014) da sadece hatırlama basamağına yönelik bilgileri ölçmesi ve cevapların şans yardımıyla bulunabilmesine imkân tanınması nedeniyle; Doğan (2016) ise doğru cevabın seçenekler arasında olması ve karmaşık becerileri ölçmede yetersiz kalması nedeniyle eleştirmişlerdir.

Yazma becerisine yönelik alıştırmaların çeşitliliğinin en fazla olduğu öğretim seti 54 farklı alıştırmaların kullanıldığı Gazi Türkçe öğretim setidir. Yazma becerisine yönelik alıştırmaların çeşitliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu ifade edilebilir. Ancak bunun yanında tüm öğretim setlerinde boşluk doldurma, eşleştirme gibi yazma becerisinin gelişimine doğrudan katkı sunmayan alıştırmaların çokça kullanılması da olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Tok (2013) yabancılarla Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki yazma çalışmalarını değerlendirdiği araştırmasında “ikinci dilde yazma becerilerinin geliştirilmesi, tekrar eden, sıradan ve boşluk doldurma şeklindeki etkinliklerin ele alınmasıyla mümkün olmayacaktır” şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca yazım noktalama konusuna Gazi Türkçe öğretim seti dışındaki öğretim setlerinde yeterince yer verilmemiş olması da yazma becerisine yönelik bir boşluk olarak değerlendirilebilir. Kompozisyon, öykü oluşturma, özetleme, görselden hareketle yazma/konuşma ve e-posta/mektup/dilekçe oluşturma, tablo oluşturma vb. gibi yaratıcılığı ön plana çıkartan yazma etkinliklerine daha fazla yer verilmesinin yazma becerisinin gelişimine daha fazla katkı sunacağı düşünülmektedir. Raimes (1983) de yaptığı çalışmada, ikinci dilde yazma becerisinin geliştirilmesi için görsel, tablo, grafik ve şemalardan yararlanılması gerektiğini ve kopyalama, yazım noktalama, cümle düzenleme, özetleme, tamamlama (kelime, cümle, paragraf), yorumlama, not tutma, güdümlü, kontrollü ve yaratıcı yazma çalışmaları yapılması gerektiği yönünde benzer tespitlerde bulunmuştur.

Dinleme becerisine yönelik alıştırmaların türlerine bakıldığında, 27 farklı dinleme etkinliği ile Gazi Türkçe öğretim seti ilk sırada yer almaktadır. Kitaplarda yer alan etkinliklerin, becerilere dönük olarak yeterli sayıda ve çeşitlilikte olması büyük önem taşımaktadır. İncelenen öğretim setlerindeki alıştırmaların çeşitliliğine genel olarak bakıldığında en az alıştırmaların dinleme becerisinde olduğu söylenebilir. Özbal ve Genç (2019) de yaptıkları çalışmada araştırmamızın bu bulgusunu destekler şekilde yabancılarla Türkçe öğretim ders kitaplarında araştırma çeşitliliğinin en az olduğu becerinin dinleme becerisi olduğunu ve dinleme-anlamaya yönelik alıştırmaların çeşitliliğinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Tabak ve Göçer’in (2017) dinleme becerisine yönelik yaptıkları araştırma sonuçları da çalışmamızın bu bulgusuyla örtüşür niteliktedir.

Öğretim setlerindeki konuşma becerisine yönelik alıştırmaların türlerine bakıldığında 23 farklı alıştırmaların kullanıldığı Gazi Türkçe öğretim seti ilk sırada gelmektedir. Türkçe öğretim setlerindeki konuşma becerisine yönelik etkinlik çeşitliliğine bakıldığında, maalesef konuşma becerisine yönelik etkinliklerin de dinleme becerisine yönelik etkinlikler gibi yetersiz olduğu söylenebilir. Araştırma bulgularımızla paralel şekilde, ders kitaplarındaki konuşma becerisine yönelik etkinliklerin yeterli olmadığı ve iletişim kurmaya dönük etkinlikler bakımından da yetersiz olduklarını belirten benzer yönde çalışmalar (Karababa ve Taşkın, 2012; Çolak, 2018; Biçer ve Kılıç, 2017) mevcuttur.

Öğretim setleri etkinlik içi (ünite hazırlık soruları, ünite içi metin altı kavrama-anlama soruları) ve ünite sonu değerlendirme bölümleri bakımından da incelenmiştir. Verilerden hareketle, etkinlik içi ünite hazırlık sorularına Yedi İklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinde yer verildiği, Gazi ve İzmir Türkçe öğretim setlerinde ise yer verilmediği tespit edilmiştir. Etkinlik içi metin altı kavrama ve anlama sorularına ise tüm öğretim setlerinde yer verildiği görülmüştür. Ünite sonu değerlendirme sorularına ise yine Yedi İklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinde yer verilmişken

Gazi ve İzmir Türkçe öğretim setlerinde yer verilmemiştir. Yedi İklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinde, ünite sonu ölçme değerlendirme bölümlerine yer verilmesi her ne kadar olumlu bir durumsa da yer verilen ölçme değerlendirme bölümlerinin çoktan seçmeli sorulardan oluşması ve metne bağlı şekilde yürütülmemesi de olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Göçer (2017) de yaptığı araştırmada, verilerimizle aynı doğrultuda bulgulara ulaşmıştır. Nitekim daha önce de ifade edildiği gibi çoktan seçmeli testlerin beceri alanlarına yönelik performansı açığa çıkarmada yeterli bir ölçme aracı olmadığı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen ders ve çalışma kitaplarına bakıldığında örnekleme alınan dört farklı öğretim setinin ders kitaplarında cevap anahtarına yer verilmediği tespit edilmiştir. Sadece Gazi ve İstanbul Türkçe öğretim setlerinin çalışma kitaplarında cevap anahtarına yer verilmiştir. Ders kitaplarında yer alan ölçme değerlendirme bölümlerine yönelik olarak cevap anahtarı hazırlanmamış olmasının bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu durum, Göçer'in (2007, s. 15) de belirttiği gibi ders kitaplarının öğretimi bireyselleştirmesi ilkesine aykırı bir durum sergilemektedir.

2. Öğretici Görüşlerine Bağlı Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, yabancılara Türkçe öğretiminde ölçme değerlendirmeye yönelik öğretici görüşleri anket ve mülakat formu kullanılarak toplanmış ve elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar aşağıda paylaşılmıştır:

Alan öğretmenlerinin tamamının farklı zamanlarda ve eğitimin farklı kademelerinde ölçme değerlendirmeye yönelik eğitim aldıkları; ancak aldıkları bu eğitimleri yeterli görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Alan öğretmenlerinin ölçme değerlendirmede en fazla başvurdukları kaynakların kullanılan ders kitapları olmakla birlikte alandaki diğer ders kitaplarından, teknoloji tabanlı ve bilgisayar kaynaklı uygulamalardan da yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Alan öğretmenlerinin ağırlıklı olarak öğretim setlerinin öğrenci seviyesine göre hazırlandığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretim setlerindeki ölçme değerlendirme bölümlerinin temel dil becerilerine dağılımı konusunda Gazi Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin kullandıkları öğretim setinde dengeli bir dağılımın gözetildiğini, buna karşın Yedi İklim, İstanbul ve İzmir Türkçe öğretim setlerini kullanan alan öğretmenlerinin ise dengeli bir dağılımın gözetilmediğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Öğretim setlerindeki ölçme değerlendirme bölümlerinin öğrenci başarısını ölçmedeki yeterliğine yönelik incelemede; Yedi İklim ve İzmir Türkçe öğretim setlerini kullanan alan öğretmenlerinin bu hususta kullandıkları öğretim setlerini yeterli gördüğü, Gazi ve İstanbul Türkçe öğretim setlerini kullanan alan öğretmenlerinin ise bu hususta kullandıkları öğretim setlerini kısmen yeterli gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretim setleri temel dil becerilerini ölçme değerlendirmedeki yeterliğine göre değerlendirildiğinde; Gazi Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin kullandıkları öğretim setini yazma, okuma ve konuşma becerilerini ölçme değerlendirme açısından yeterli düzeyde, dinleme becerisini ise kısmen yeterli düzeyde gördükleri tespit edilmiştir.

Yedi İklim Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin kullandıkları öğretim setini yazma ve okuma becerilerini ölçme değerlendirme açısından yeterli düzeyde gördükleri, konuşma ve dinleme becerilerini ise yeterli düzeyde görmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

İstanbul Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin kullandıkları öğretim setini yazma ve okuma becerilerini ölçme değerlendirme açısından yeterli düzeyde gördükleri, konuşma ve dinleme becerisini ölçme açısından ise yetersiz gördükleri tespit edilmiştir.

İzmir Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin kullandıkları öğretim setini yazma ve okuma becerilerini ölçme değerlendirme açısından yeterli düzeyde kabul etmelerine karşın konuşma ve dinleme becerilerini ölçme değerlendirme açısından ise kısmen yeterli kabul ettikleri ve iyileştirilmeye ihtiyaç duyulduğu yönünde görüş belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğretim setleri soru çeşitliliği bakımından değerlendirildiğinde; Gazi, Yedi İklim, İstanbul ve İzmir Türkçe öğretim setlerini kullanan alan öğretmenleri kullandıkları öğretim setlerini soru çeşitliliği bakımından yüksek oranda yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak Yedi İklim dışındaki öğretim setlerini kullanan alan öğretmenleri kendileriyle yapılan görüşmede konuşma ve dinleme sorularında mevcut duruma göre daha fazla çeşitleme yapılması ve alışlagelmış geleneksel metotların dışına çıkılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretim setleri soru sayıları bakımından değerlendirildiğinde; İzmir Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin yarısının; Gazi, Yedi İklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerini kullanan alan öğretmenlerinin ise tamamına yakınının kullandıkları öğretim setlerinin ölçme değerlendirme bölümlerini nicel anlamda yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır.

Öğretim setleri ölçme değerlendirme bölümlerindeki soruların beceri ve kazanımlarla uyumu açısından değerlendirildiğinde; Gazi ve İzmir Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin tamamına yakınının, Yedi İklim Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin yarısının ve İstanbul Türkçe öğretim setini kullananların ise yaklaşık yarısının setlerdeki soruları beceri ve kazanımlarla uyumlu bulduğu tespit edilmiştir.

Öğretim setleri alıştırmaya yönergelerinin açık ve anlaşılır olma durumu açısından değerlendirildiğinde; alan öğretmenlerinin büyük oranda kullandıkları öğretim setlerindeki soru yönergelerini açık ve anlaşılır bulduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğretim setleri gramer kurallarını uygulamaya fırsat tanınması yönüyle incelendiğinde; İzmir Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin yaklaşık dörtte üçünün; Gazi, Yedi İklim ve İstanbul Türkçe öğretim setlerini kullanan alan öğretmenlerinin ise tamamına yakınının gramer kurallarını uygulamaya dönük alıştırmalar bakımından kullandıkları öğretim setlerini yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır.

Öğretim setlerinin ölçme değerlendirme bölümlerinde Türk folklorik özelliklerini taşıyan metin ve görsellere yer verilme durumu incelendiğinde, alan öğretmenlerinin büyük oranda kullandıkları öğretim setlerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğretim setlerinin ölçme değerlendirme bölümleri bağımsız öğrenmeyi destekleme açısından değerlendirildiğinde; Gazi Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin çoğunluğu kullandıkları öğretim setini bu yönüyle yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Yedi İklim Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin çoğunluğu kullandıkları öğretim setini bu yönüyle yeterli bulduklarını ifade etmekle birlikte öğrencilerin hedef dile olan yakınlıklarının da bunun üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. İstanbul Türkçe öğretim setini kullanan alan öğretmenlerinin

görüşlerine bakıldığında anket verilerinde dengeli bir dağılım olsa da genel itibariyle olumlu yönde görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak İzmir Türkçe öğretim setine yönelik veriler incelendiğinde, alan öğreticilerinin yarısının kullandıkları öğretim setini kısmen yeterli gördüğü ve bu yönüyle kitapların gözden geçirilmesi gerektiğini ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Öğretim setleri, ikili (eşli) ve grup çalışmalarına fırsat tanınmaları bakımından değerlendirildiğinde, genel itibariyle tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu gözlenmiştir.

Öğretim setlerinin ölçme değerlendirme bölümlerinin informal ortamlarda uygulanabilirliğine yönelik öğretici görüşleri değerlendirildiğinde, genel itibariyle tüm öğretim setlerine yönelik olumsuz görüşün hâkim olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretim setlerinin ölçme değerlendirme bölümlerinin farklı dil ailesine mensup öğrenciler açısından sorun teşkil edip etmediğine yönelik öğretici görüşleri değerlendirildiğinde, tüm öğretim setlerine yönelik olumlu bir görüşün hâkim olduğu ve öğretim setlerinde bu yönüyle bir problem gözlenmediği tespit edilmiştir.

Öğretim setlerinin ölçme değerlendirme bölümlerinin cinsiyet bağlamında sorun teşkil edip etmediğine yönelik öğretici görüşleri değerlendirildiğinde, alan öğreticilerinin büyük oranda olumlu görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Metne bağlı gerçekleştirilen ölçme değerlendirme bölümlerinde hangi metin türlerinin öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde daha etkili olduğu yönündeki öğretici görüşleri değerlendirildiğinde sırasıyla hikâye edici, bilgi verici ve şiir türündeki metinlere yer verilmesinin öğrenci öğrenmeleri üzerinde daha etkili ve yararlı olacağı yönünde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Alan öğreticilerinin soru hazırlarken en fazla okuma becerisinde zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunu sırasıyla dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin takip ettiği görülmüştür. Alan öğretmenleri okuma becerisine yönelik soru hazırlarken birden fazla metin kullanılmasının ve her metne ait kapsam geçerliğini sağlayacak şekilde soru hazırlanmasının daha zor ve zaman alıcı olduğunu, bu nedenle de en fazla bu beceri de zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğreticilerin ölçme değerlendirme yaparken zorlandıkları öğrenme alanları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, alan öğretmenlerinin ölçme değerlendirme yaparken en fazla konuşma becerisinde zorlandıkları tespit edilmiştir. Bu beceriyi sırasıyla dinleme, yazma ve okuma becerilerinin takip ettiği görülmüştür. Alan öğretmenlerinin en fazla konuşma becerisinde zorlanmalarında; konuşma becerisinin birçok değişken açısından anlık değerlendirilmesi, öğrencilerin daha stresli olabilmeleri ve bu yönüyle de gerçek performanslarını yansıtamamaları, karşılıklı konuşmalarda öğrencilerin birbirlerini olumsuz yönde etkilemeleri gibi durumların etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretim setlerinde cevap anahtarı bulundurulmasına yönelik öğretici görüşleri değerlendirildiğinde, öğrencilerin bireysel öğrenmelerine ve bağımsız ilerlemelerine imkân tanıyacağından alan öğretmenlerinin neredeyse tamamına yakınının öğretim setlerinde cevap anahtarı bulundurulması gerektiği yönünde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Alan öğretmenleri, gerek öğretim setlerindeki ölçme değerlendirme bölümlerine yönelik gerekse genel manada ölçme ve değerlendirmeye yönelik tavsiyelerde bulunmuşlardır. Alan öğretmenlerinin kitapların ölçme değerlendirme bölümlerinin görsel hafızayı geliştirecek etkinlikler

bakımından zenginleştirilmesi, dinleme anlama etkinliklerinin yanı sıra dinleme/izleme etkinliklerine de ağırlık verilmesi, teknoloji tabanlı uygulamaların teknoloji tabanlı ölçme değerlendirme faaliyetlerinde de aktif biçimde işe koşulması, dilin doğal ortamlarda kullanılabilirliğini sağlayacak etkinlikler ve bu yönde ölçme değerlendirme materyallerinin geliştirilmesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin ayrı bir alan olarak ele alınıp Türkçe öğreticilerinin ölçme değerlendirme bakımından bu yönde geliştirilmesi ve eğitime tabi tutulması gerektiği yönünde düşüncelerini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma sonuçlarına bağlı önerilere yer verilmiştir.

1. Yabancılara Türkçe öğretim setlerinde yer alan temaların içerik ve sayı bakımından ortak bir anlayışla oluşturulması daha yararlı olabilir.

2. Öğretim setlerinin ölçme değerlendirme bölümleri kalıcı izli öğrenmelerin gerçekleştirilebilmesi adına görsel hafızayı geliştirecek etkinlikler bakımından zenginleştirilmelidir.

3. Öğretim setlerinin yeni baskılarında, etkinliklerin öğrenme alanlarına dağılımına daha fazla dikkat edilmelidir.

4. Öğretim setlerinde madde sayısı fazla olan başta çoktan seçmeli testler olmak üzere boşluk doldurma, eşleştirme, doğru-yanlış gibi geleneksel ölçme tekniklerinin kullanım sıklıkları yeniden gözden geçirilmelidir.

5. Öğretim setlerinde yer alan alıştırmaların kazandırılmak istenen beceriyle uyumlu olmasına dikkat edilmeli, özellikle anlatıma dayalı yazma ve konuşma becerilerinde performansa dönük alıştırmaya türlerine daha fazla yer verilmelidir.

6. Gazi ve İzmir Türkçe öğretim setleri, ünite hazırlık ve tema sonu ölçme değerlendirme bölümlerine de yer verilecek şekilde yeniden düzenlenebilir.

7. Dilin informal ortamlarda kullanılabilirliğini sağlayacak etkinlikler planlanmalı ve bu yönde ölçme değerlendirme materyalleri geliştirilmelidir.

8. Gazi, Yedi İklim, İstanbul ve İzmir Türkçe öğretim setlerinin ders kitapları ile Yedi İklim ve İzmir Türkçe öğretim setlerinin de çalışma kitaplarında öğrencilerin bireysel olarak öğrenmelerine de imkân tanıyacak şekilde cevap anahtarlarına yer verilebilir.

Kaynaklar

- Alyılmaz, C. ve Er, O. (2016). Yabancılara Türkçe öğretimi uygulamalarında öğretmenlerin kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1392-1413.
- Alyılmaz, C. ve Er, O. (2018). İkinci dil olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Türk Kültürüne Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1269-1285
- Atalay, T. D. (2018). Türk dillilere (soylulara) Türkçe öğretiminde ölçme değerlendirme. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılara Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 537-578). Ankara: Grafiker Yayınları.

- Atılgan, H. (2017). Değerlendirme ve not verme. H. Atılgan (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde (s. 315-362). Ankara: Anı yayıncılık.
- Aydın, A. (2001). *Eğitim fakültesi mezunu olan ve olmayan öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yeterliliklerinin karşılaştırılmasına yönelik bir çalışma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S. ve Bıçak, B. (2015). *Geleneksel-tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme teknikleri öğretmen el kitabı* (7. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Baykul, Y. ve Turgut, M. F. (2014). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Berberoğlu G. ve Güllülü M. (2015). *Yabancı dil öğretiminde ölçme ve değerlendirmede web'in katkısı*. 1. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Mannheim-Germany.
- Biçer, N. ve Kılıç, B. S. (2017). Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretmek için kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 649-663.
- Boylu, E. (2021). Kuramdan uygulamaya yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (4. bs.). Ankara: Pegem yayıncılık.
- Demir, E. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sınav hazırlama. A. Sarıçoban (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi metodolojisi 1. baskı* içinde (s. 287-331). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demir, E. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak sınıf içerisinde öğretiminde ölçme ve değerlendirme: Türkçe okutmanları için bir kılavuz. İ. Gültekin (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöntem ve uygulamalar 1.baskı* içinde (s. 235-292). Ankara: Yunus Emre Enstitüsü Yayınları.
- Demirkol, M. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin alternatif ölçme değerlendirme araçlarını kullanmalarına yönelik web tabanlı modül tasarımı ve değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göçer, A. (2007). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi*. Türkiye Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Göçer, A. (2018). *Süreç ve sonuç değerlendirme yöntem ve araçlarıyla Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göçer, A. "İlköğretim Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi". III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2007.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karababa, Z. C. ve Taşkın, S. Ü. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Dil Dergisi*, 157, 65-80.
- Kutlu, Ö., Doğan, C. D. ve Karakaya, İ. (2014). *Ölçme ve değerlendirme: Performans ve portfolyoya dayalı durum belirleme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları

- Maden, S., ve Durukan, E. (2011). Türkçe dersi öğretmenlerinin ölçme değerlendirmeye ilişkin algıları. *Millî Eğitim Dergisi*, 190, 212-233.
- Özbal, B. ve Genç, A. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında alıştırma yönergelerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbay, M. ve Birol, C. (2013). *Yabancılar Türkçe öğretimi için ölçme ve değerlendirme soruları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, Y. (2018). *Yabancı dilde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tabak, G. ve Göçer, A. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde A1-C1 düzey dinleme etkinliklerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(3), 400-411.
- Tanrıku L. ve Akbal E. (2020). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan İzmir Yabancılar İçin Türkçe alıştırma kitabı A1 düzeyi etkinliklerinin dil becerilerine dağılımının incelenmesi. *International Journal of Language Academy. Volume 8(1)*, 404-412.
- Tok, M. (2013). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde akademik yazma ihtiyacı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 1-25.
- Tüm, G. ve Bingöl, Z. C. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının temel işlevleri. *Turkish Studies*, 12(34), 429-444.
- Üstüner, A. ve Şengül, M. (2004). Çoktan seçmeli test tekniğinin Türkçe öğretimine olumsuz etkileri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 197-208.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

In the research, it was aimed to examine the textbooks for teaching Turkish to foreigners in terms of measurement and evaluation in the light of various variables and to make some suggestions based on the findings after the opinions of the instructors on the subject were taken. For this purpose, first of all, a literature review was made to examine the textbooks in terms of measurement and evaluation, and it was determined according to which criteria the teaching sets would be examined as a reference. In the continuation of the research, it was aimed to gather more in-depth information on the subject by referring to the opinions of the lecturers.

Document analysis and phenomenology, which are among the qualitative research designs, were used to obtain the qualitative data of the research, and the scanning model was used to obtain the quantitative data. For this reason, "multiple (mixed) method", which allows the use of qualitative and quantitative methods together, was used in the research. Multiple (mixed) method is a design in which data are collected by using qualitative and quantitative research techniques together.

Since the research is a two-stage study (document review and expert opinion), it consists of teaching sets used in teaching Turkish as a foreign language in Turkey and abroad, and branch instructors teaching Turkish as a foreign language. Since it is difficult to reach all book or branch instructors in the research, sampling was used. Gazi Turkish teaching set for foreigners, Yedi İklim Turkish teaching set for foreigners, Istanbul Turkish teaching set for foreigners and Izmir Turkish teaching set for foreigners constitute the first example of the research; 75 lecturers who were surveyed and 8 faculty members interviewed constitute the second sample of the research. Data on variables such as the types of exercises, the average number of exercises, the distribution of the number of exercises in language skill areas, the frequency of use of the exercise types and the distribution of language skill areas, the situation in terms of in-activity and end-theme exercises, and the use of answer keys were collected from the instruction sets through document analysis. The data on the opinions of the teachers were collected with the help of the "Teacher Opinions Questionnaire for Assessment and Evaluation" and the "Teacher Interview (Interview) Form (TIF)" developed by the researcher. The data of the survey were subjected to statistical calculations such as percentage, frequency and average, and interpreted and evaluated in the light of theoretical information,

supported by tables and graphics. The data obtained as a result of the document analysis and the interview were evaluated using the content analysis method.

As a result of the analysis of the documents made within the extent of the research; It has been determined that there are deficiencies in the Turkish teaching sets in the context of assessment and evaluation, such as the number of exercises, the types of exercises and the frequency of use, and their distribution to language skills.

Based on the data obtained in the research; although branch trainers receive training on assessment and evaluation at different levels of education, it has been determined that they do not consider these trainings sufficient.

It has been understood that the most frequently referenced resources by branch trainers in assessment and evaluation are textbooks, but they also refer to additional resources.

It was concluded that the branch instructors thought that the teaching sets were mainly prepared according to the level of the students, and listening and speaking skills were given less place than reading and writing skills.

It has been concluded that the branch instructors consider the teaching sets to be sufficient in measuring student achievement to a large extent.

In general, although they saw the teaching sets used by all branch education members at a sufficient level in terms of measuring and evaluating their reading and writing skills, they stated that they did not consider it sufficient in terms of measuring and evaluating listening and speaking skills.

Branch trainers stated that they found the instruction sets they used to be meaningfully sufficient in terms of the variety and number of questions.

It was determined that almost all of the branch instructors using the Gazi and İzmir Turkish teaching set and nearly half of those using the Yedi İklim and Istanbul Turkish teaching set found the questions in the sets compatible with the skills and achievements.

It was concluded that the branch instructors found the question instructions in the instruction sets they used to be meaningfully clear and understandable.

It was concluded that the branch instructors found the teaching sets sufficient in terms of giving the opportunity to practice grammar rules.

It has been determined that the branch instructors think that texts and visuals with Turkish folkloric features are included in the measurement and evaluation departments in sufficient number and quality.

It was understood that the majority of the branch instructors expressed the opinion that the instruction sets support independent learning and provide the opportunity for group work.

It has been concluded that there is a negative opinion about the applicability of measurement and evaluation departments in informal environments.

It has been concluded that the assessment and evaluation sections of the teaching sets do not pose a problem for students from different language families.

It has been concluded that the measurement and evaluation sections of the teaching sets do not pose a problem in terms of gender.

It was concluded that the branch teachers stated that the inclusion of narrative, informative and poetic texts, respectively, would be more effective and beneficial on students learning. It was concluded that the branch instructors had the most difficulty in reading skills while preparing questions and speaking skills when making assessment and evaluation. In addition, it was determined that the branch instructors thought that it would be useful to have answer keys in the books. Base on these results, recommendation were made.